

AGENDA 2030

Mitä: 17 kestävän kehityksen tavoitetta. Kaikki tavoitteet ovat tärkeitä ja linkittyvät toisiinsa. Toisin sanoen, yhtä tavoitetta ei voi saavuttaa ilman toista.

Kuka: Tavoitteet kuuluvat kaikille: valtioille, kunnille, yrityksille, kouluille, sinulle ja minulle. Tavoitteet koskettavat kaikkia YK:n jäsenvaltioita. Jokainen voi osallistua omilla valinnoillaan, levittämällä tietoa tavoitteista sekä vaatimalla päättäjiltä keinoja paremman tulevaisuuden puolesta.

Miksi: Päämääränä on tehdä maailmasta parempi paikka meille kaikille huomioimalla sekä ympäristön, ihmisoikeuksien ja talouden näkökulmat.

Agenda 2030 -kortit sisältävät kolme korttia kuhunkin tavoitteeseen liittyen:

Ensimmäinen kortti esittelee tavoitteen pähkinänkuoressa.

Toinen kortti sisältää lyhyen orientoivan tehtävän, joka on toteutettavissa joko yksin tai yhdessä. Korteista voidaan rakentaa pistetyöskentelyrata.

Kolmas kortti sisältää laajemman syventävän tehtävän.

Osa korteista sisältää lisämateriaalia, jonka löydät kortissa olevan linkin takaa.

Vinkkejä esittelykorttien käyttöön

Pohtikaa erilaisia tekoja, kuten "Estetään muovipillien päätyminen meriin." tai "Hyödynnetään kauppojen hävikki ruoka-apuna." Järjestäkää tavoitekortit pyramidiksi siten, että tekoon eniten liittyvä Agenda 2030 -kortti on pyramidin ylimmäisenä. Seuraavalle pyramidin tasolle tulevat kortit liittyvät tekoon vähän vähemmän jne.

Pohtikaa yhdessä, missä Suomi menee mielestänne Agenda 2030 -tavoitteiden suhteen. Asettakaa kortit esille. Osallistujat laittavat kunkin kortin kohdalle joko vihreän, keltaisen tai punaisen post-it lapun sen mukaan, miten arvioivat tavoitteen toteutuvan Suomessa.

1 EI KÖYHYTTÄ

1 EI KÖYHYTTÄ

Noin 10 % maailman ihmisistä elää äärimmäisessä köyhyydessä eli alle 1,7 eurolla päivässä. Heistä moni on vailla riittävää ravintoa, puhdasta juomavettä sekä jätehuoltoa.

Euroopassa köyhyysraja on 60 % kansallisesta mediaanitulosta. Mediaani on luku, jonka alapuolella on puolet ja yläpuolella puolet väestöstä. Tuloilla taas tarkoitetaan verojen jälkeisiä, käytettävissä olevia rahatuloja, jotka koostuvat työ- ja omaisuustuloista sekä tulonsiirroista kuten sosiaalimaksuista. Suomessa köyhyys- ja syrjäytymisuhan alla elää lähes 900 000 suomalaista.

TAVOITTEENA ON

- poistaa äärimmäinen köyhyys.
- vähentää ainakin puolella niiden ihmisten määrää, jotka elävät köyhyydessä.
- taata että kaikilla on yhtäläiset oikeudet mm. taloudellisiin resursseihin, peruspalveluihin, omaisuuden omistamiseen, luonnonvaroihin ja uuteen teknologiaan.

1 EI KÖYHYTTÄ

Köyhyysraja

Työskentelyyn tarvitaan tulostettava lomake kustannusten laskemiseen bit.ly/agendakortit1-1

1 EI KÖYHYTTÄ

1. Jos sinulla olisi käytettävissä 1,7 euroa päivässä, mitä kaikkea saisit Suomessa tämän mukaisella kuukausipalkalla (noin 35 € / kk)?
2. Yksin elävän lapsettoman suomalaisen köyhyysraja on 1 229 € / kk. Selvitä ja arvioi, kuinka paljon kotikaupungissasi yksinasuvalla kuluu kuukaudessa rahaa
 - yksiön vuokraan?
 - sähköön ja veteen?
 - puhelinlaskuun?
 - jos syö kerran viikossa pikaruokaravintolassa?
3. Miksi suomalainen köyhyysraja on korkeampi kuin joissain muissa maissa?

Hyviä ja huolestuttavia uutisia

Työskentelyyn tarvitaan tarvikkeita lööppien laatimiseen, laitteet ja verkkoyhteys tiedonhakuun.

1. Etsikää tietoa siitä, kuinka moni elää köyhyysrajan alapuolella maapallolla, Suomessa ja kunnassanne. Mikä köyhyyttä aiheuttaa?
2. Osallistujat laativat lööppipohjiin köyhyyteen liittyviä hyviä ja huolestuttavia tulevaisuuden uutisia Suomesta ja maailmalta.
3. Hyvät ja huonot uutiset ryhmitellään taululle. Äänestetään kunkin mielestä kiinnostavinta tai tärkeintä lööppiä. Jokaisella on käytössään 3 ääntä kumpaankin kategoriaan.
4. Laaditaan toimintaohjeita: kuinka edistää hyvän uutisen toteutumista ja ennaltaehkäistä huonon uutisen toteutumista.

Huomioikaa mm. seuraavia näkökulmia

- Yksilö-, ryhmä- ja valtiotaso
- Taloudelliset tekijät sekä koulutus ja työnsaanti
- Yhteiskunnan tuet ja palvelut
- Terveysteen liittyvät tekijät
- Sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät

2^{EI}
NÄLKÄÄ

2 EI NÄLKÄÄ

Maailmassa tuotetaan riittävästi ruokaa kaikille. Siitä huolimatta vuonna 2017 noin 815 miljoonaa ihmistä kärsi riittämättömästä ravinnosta. Lisäksi yhteensä noin 2 miljardia ihmistä tarvitsisi laadukkaampaa ruokaa, koska ei saa nykyisellään ruuastaan riittävästi esimerkiksi vitamiineja ja hivenaineita. Pitkäkestoinen nälkä ja aliravitsemus aiheuttavat akuuttiin nälänhätään verrattuna moninkertaisen määrän kuolleita ja sairastuneita.

TAVOITTEENA ON

- poistaa kaikki nälän ja aliravitsemuksen muodot.
- saavuttaa ruokaturva, joka tarkoittaa sitä, että kaikki maailman ihmiset saisivat riittävästi ravinteikasta ja turvallista ruokaa.
- edistää kestäväää maataloutta.
- kuluttaa, kasvattaa ja jakaa ravinteikasta ja turvallista ruokaa ympäristöä rasittamatta.

Reilu ja ravinteikas ruokalautanen

Työskentelyssä tarvitaan paperia, kyniä, tulostettavat esimerkkitaipaukset, sekä tarvittaessa tietoa ruokaryhmistä.

Esimerkkitaipaukset:
bit.ly/agendakortit2-1

1. Etsi tietoa Suomen väestötason ravitsemussuosituksista.
2. Tutki esimerkkitaipauksia, jotka kuvaavat yhden henkilön yhden päivän ruokailua. Ruokaa voi olla runsaasti, mutta kaikki ruoka ei välttämättä ole ravinteikasta. Miten arvioisit esimerkkitaipauksia?
3. Pohdi eilistä ruokailuasi. Kerro kuvin tai kirjoittaen:
 - Mitä sinä söit eilen?
 - Miten ravinteikasta ruokasi oli?

Pelloilta pöytään

Työskentelyssä tarvitaan paperia ja kyniä.

Taustatietoja löytyy esimerkiksi sivustolta www.ruokatieto.fi/ruokakasvatus.

1. Jos osallistujat ovat laatineet pistetyöskentelyssä oman ruokalautasen, palatkaa niihin. Muuten tehkää ensin pistetyöskentelyn tehtävä.
2. Osallistujat valitsevat yksin tai ryhmässä aiemmin tehdyitä ruokalautaselta jonkin tuotteen ja selvittävät sen tuotantoketjua. Ketju koostuu alkutuotannosta, jalostuksesta, jakelusta, kaupasta, kuluttajasta sekä jätteen ja hävikin hyödyntämisestä.
3. Osallistujat laativat sarjakuvan tai piirroksen tuotteen tuotantoketjusta.

3 TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA

3 TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA

Kuusi miljoonaa lasta kuolee vuosittain ennen viidennettä syntymäpäiväänsä. 16 000 lasta kuolee päivittäin ehkäistävissä olevien tautien kuten tuhkarokon takia. Kehittyvien alueiden maaseuduilla ainoastaan 56 % synnytyksistä tapahtuu ammattilaisten avulla.

TAVOITTEENA ON

- vähentää äitiyskuolleisuutta.
- estää tarttuvien tautien leviämistä.
- vähentää tarttumattomien tautien aiheuttamia ennenaikaisia kuolemia.
- tehostaa päihteiden väärinkäytön ehkäisemistä ja hoitoa.
- puolittaa liikenneonnettomuuksista johtuvien kuolemien ja vammojen määrää.
- taata kaikille pääsy laadukkaiden ja olennaisten terveydenhoitopalvelujen piiriin.
- varmistaa turvalliset, tehokkaat, laadukkaat ja edulliset välttämättömät lääkkeet ja rokotukset kaikille.

Elämän edellytykset

Työskentelyssä tarvitaan paperia ja kyniä.

Kirjoita taululle / paperille valmiiksi otsikot:

- Fyysiset tarpeet
- Henkiset tarpeet
- Sosiaaliset tarpeet

1. Ajattele alle viisivuotiasta lasta. Millaisia tarpeita hänellä on? Kirjaa asioita otsikoiden alle.
2. Mitkä kirjaamistasi asioista ovat edellytyksiä lapsen hengissä pysymiselle? Alleviivaa ne.
3. Yksi terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä tavoitteista on vähentää alle viisivuotiaiden lasten kuolleisuutta. Miten alleviivaamiisi asioihin voisi vaikuttaa, jotta lapsikuolleisuus vähenisi? Kirjoita lyhyt vastaus alleviivaamasi asian viereen.

Laumasuoja

Työskentelyssä tarvitaan muistiinpanovälineet sekä laitteet ja verkko-yhteys videon katsomiseen.

Kun riittävän suuri joukko väestöä on rokotettu ja vastustuskykyinen jotain tautia vastaan, tauti ei pääse leviämään. Silloin myös rokottamattomien riski sairastua pienenee. Tätä kutsutaan laumasuojaksi.

1. Katsokaa video laumasuojasta:
bit.ly/agendakortit3-1
2. Tuhkarokon rokotekattavuuden täytyy olla vähintään 95 %, jotta saavutetaan laumasuoja. Kuinka monta ihmistä pitää rokottaa omassa kotikunnassa, jotta saavutetaan laumasuoja?
3. Keskustelu pienryhmissä: Miksi kaikkia ihmisiä ei rokoteta? Kirjatkaa syitä ylös.
4. Lopuksi yhteinen keskustelu aiheesta: Millaista olisi elää maailmassa ilman rokotteita ja laumasuojaa?

4 HYVÄ KOULUTUS

4 HYVÄ KOULUTUS

Koulutus on yksi vahvimmista ja tehokkaimista keinoista kestäväen kehityksen saavuttamiseksi, ja siksi tasa-arvoisen ja laadukkaan koulutuksen takaaminen kaikille on tärkeää. Tällä hetkellä 57 miljoonaa lasta jää kehitysmaissa koulujärjestelmän ulkopuolelle. Maailmanlaajuisesti 103 miljoonalta nuorelta puuttuvat lukemiseen tarvittavat perustaidot.

TAVOITTEENA ON

- mahdollistaa laadukas koulutus kaikille lapsille heidän sukupuolestaan ja varallisuudestaan riippumatta.
- varmistaa kaikille ilmainen perus- ja keskiasteen koulutus.
- varmistaa kaikille edullinen ammatillinen koulutus.
- taata kaikille kestäväen kehityksen edistämiseen tarvittavat maailmankansalaisen tiedot ja taidot, jotta pystymme rakentamaan kestävää tulevaisuutta ja mahdollisuuksia yhdessä ja ihmis-oikeuksia kunnioittaen.

Mitä jos...?

Työskentelyssä tarvitaan
kyniä ja paperia.

Pohdi ja kirjaa ylös, millainen Suomi olisi
10 vuoden päästä, jos huomisen alkaen...

1. ... ei olisi enää opettajia?
2. ... peruskoulu maksaisi 10 000 euroa
lukuvuodessa?
3. ... vain tietyn sukupuoliset saisivat
käydä koulua?

Draamatarina

Työskentelyyn tarvitaan tulostettavat tarinat sekä tarvikkeita tarinoiden jatkamiseen halutulla tavalla.

Vaativampi versio:

<http://bit.ly/agendakortit4-1>

Helpompi versio:

<http://bit.ly/agendakortit4-2>

1. Tutustukaa tarinoihin koulunkäyntiin liittyvistä haasteista.
2. Osallistujat valitsevat yhden tarinoista. Tarinaa jatketaan tavoitteena luoda sille positiivinen lopetus. Tarinoita voidaan jatkaa kirjoittamalla, sarjakuvana, videona, äänitteenä tai muuna taidemuotona.

5 SUKUPUOLTEN TASA-ARVO

5 SUKUPUOLTEN TASA-ARVO

Maailman 1,2 miljardista köyhimmästä ihmisestä enemmistö on naisia ja tyttöjä. Naisten osuus maailman kansanedustajista sekä teollisuuden ja hallinnon johtoasemissa olevista henkilöistä on 14 %. Suomessa pörssi-yhtiöiden hallitusjäsenistä 29 % oli naisia vuonna 2018.

TAVOITTEENA ON

- vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia kaikkialla maailmassa.
- taata naisille täysivaltainen mahdollisuus osallistua ja johtaa kaikilla päätöksenteon tasoilla.
- poistaa palkattoman hoiva- ja kotityön vastuun epäoikeudenmukainen työnjako
- lopettaa naisten syrjintä julkisessa päätöksenteossa.
- lopettaa väkivalta ja haitalliset käytännöt, kuten lapsi- ja pakkoavioliitot, sekä naisten sukupuolielinten silpominen.

Yhdessä-lehden kansikuvat

Työskentelyssä tarvitaan
tarvikkeita osallistujien omia
kansikuvatuotoksia varten sekä
tulostettavat esimerkikansikuvat
bit.ly/agendakortit5-1.

1. Tutki tytöille ja pojille suunnattujen lehtien kansikuvia. Millaisia ajatuksia ne herättävät?
2. Tee omannäköinen Yhdessä-lehden kansikuva.
 - Millaisia otsikoita, kuvia ja asioita kansikuvassa voisi nostaa esille?
 - Millaiset asiat ovat meille kaikille yhteisiä?
 - Millaiset asiat yhdistyvät sukupuolten väliseen tasa-arvoon?

Sormien läpi

Työskentelyssä tarvitaan papereita ja kyniä.

1. Osallistujille jaetaan paperit, ja heitä pyydetään piirtämään molempien kämmentensä ääriviivat.
2. Osallistujia pyydetään täyttämään vasemman käden sormet tyttöihin/naisiin ja oikean käden sormet poikiin/miehiin liitettävien odotusten mukaisesti
 - **Pikkusormi:** värit
 - **Nimetön:** ammatit
 - **Keskisormi:** kotityöt
 - **Etusormi:** harrastukset
 - **Peukalo:** ominaisuudet tai vahvuudet
3. Osallistujat lisäävät sormien väliin tekoja, joita saatetaan katsoa sormien läpi sukupuolen perusteella ("Pojat ovat poikia").

6 PUHDAS VESI JA SANITAATIO

6 PUHDAS VESI JA SANITAATIO

Puhtaan veden puute vaikuttaa yli 40 % maailman väestöstä. Jokaista mannerta vaivaa puute riittävästä ja turvallisesta juomavedestä. On ennustettu, että vuoteen 2050 mennessä vähintään yksi neljästä ihmisestä kärsii jatkuvasta veden puutteesta.

TAVOITTEENA ON

- taata kaikille turvallinen ja edullinen juomaveden saatavuus sekä riittävä sanitaatio ja hygienia.
- lopettaa avokäymälät kiinnittäen erityistä huomiota naisten ja tyttöjen sekä huonoosaisten tarpeisiin.
- parantaa veden laatua vähentämällä saastumista mm. lopettamalla kaatopaikat ja minimoimalla vaarallisten kemikaalien ja materiaalien päästöt.
- suojella ja ennallistaa vesistöihin liittyviä ekosysteemejä, kuten vuoria, metsiä, kosteikkoja, jokia, pohjavesiä ja järviä.

Vesi vai viestit?

Työskentelyssä tarvitaan kyniä ja paperia.

Kolmasosalla maailman ihmisistä ei ole mahdollisuutta käyttää WC:tä. Suuremmalla osalla maailman ihmisistä on mahdollisuus käyttää kännykkää kuin vessaa.

Valitse aihe ja kirjoita siitä vapaasti 3 minuutin ajan.

- A) Millä tavoin elämäsi olisi erilaista ilman vesijohtovettä?
- B) Kumpi on sinulle tärkeämpi: kännykkä vai wc, miksi?

Tippy Tap

Vinkkejä kohtiin 1 ja 2:
bit.ly/agendakortit6-1

Työskentelyssä tarvitaan käsienpesuallas, saippuaa, laite videon katsomiseen, valikoima materiaaleja tippy tapin rakentamiseen (esim. vesikanisteri, juuttinarua, saippuapala, keppejä)

Maailmassa on paikkoja, joissa jokainen käytetty vesiämpäri tarkoittaa uutta matkaa kaivolle. Tämä vie aikaa mm. koulunkäynniltä. Käsien peseminen saippualla vähentää kuitenkin ripulista johtuvien kuolemien määrää yli 40 %. Siksi tarvitaan vettä säästäviä ratkaisuja kuten tippy tap.

1. Sulkekaa pesuallas tulpalla ja mitatkaa paljonko vettä käsien pesuun kuluu. Käsien pesun tulisi kestää noin 20 sekuntia ("Paljon onnea vaan"-laulu kaksi kertaa hyräillen läpi).
2. Pohtikaa, missä tilanteissa kädet tulisi pestä. Arvioikaa, montako kertaa perheenne pesee yhteensä kädet päivän aikana. Montako litraa vettä tähän kuluu?
3. Katsokaa video tippy tapista osoitteessa www.tippytap.org/videos.
4. Halutessanne, kokeilkaa rakentaa oma tippy tap.

7 EDULLISTA JA PUHDASTA ENERGIAA

7 EDULLISTA JA PUHDASTA ENERGIAA

Edullisen ja puhtaan energian ratkaisut ovat oleellisessa asemassa toimissa ilmastonmuutosta vastaan. Ihmiskunnan energiantarpeen kasvaessa uusiutuvien energialähteiden merkitys on ratkaiseva. Olemme kehittäneet ihmiskunnan historiassa energiantuotannon ratkaisuja: mitä ne voisivat olla tulevaisuudessa?

TAVOITTEENA ON

- varmistaa edulliset, luotettavat ja uudenaikaiset energiapalvelut kaikille.
- lisätä uusiutuvan energian osuutta energialähteenä. Uusiutuvaa energiaa on esimerkiksi aurinko-, tuuli- ja vesivoimailoilla tuotettu sähkö.
- energiatehokkuuden lisääminen eli energian säästäminen.

Aikakapseli menneisyydestä

Työskentelyssä tarvitaan kyniä,
paperia sekä laite ja verkkoyhteys
videon katsomiseen.

1. Aikakapselia käytetään viestinä tulevaisuuteen. Se on yleensä tiivis säilytysastia, johon laitetaan viestejä ja esineitä aikakapselin avaajille. Aikakapseliin määritellään aika, jolloin se avataan.

Katso video aikakapselista:

bit.ly/agendakortit7-1

2. Kuvittele tilanne, jossa olette löytäneet aikakapselin vuodelta 1917. Kirjoittakaa paperille vastauksia kysymyksiin:
 - Ketkä aikakapselin ovat rakentaneet?
 - Mitä esineitä se saattaisi sisältää?
 - Millä tavalla maailma on ollut erilainen?
 - Millainen oli vuoden 1917 energiantuotanto?

Aikakapseli

Työskentelyssä tarvitaan kyniä, paperia sekä laite ja verkkoyhteys videon katsomiseen.

1. Aikakapselia käytetään viestinä tulevaisuuteen. Se on yleensä tiivis säilytysastia, johon laitetaan viestejä ja esineitä aikakapselin avaajille. Aikakapseliin määritellään aika, jolloin se avataan.

Katso video aikakapselista:

bit.ly/agendakortit7-1

2. Suunnitelkaa aikakapseli, jonka viesti avaajille tulevaisuudessa on: tällaisessa maailmassa me elimme ja näin tuotimme energiaa!
 - Mitä laitate aikakapseliin?
 - Mihin aikakapseli laitetaan piiloon?
 - Milloin se avataan?

8 IHMISARVOISTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA

8 IHMISARVOISTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA

Maailman talouden palautuessa kriisin vaikutuksista, kasvu on hidastunut, epäoikeudenmukaisuudet ovat lisääntyneet eivätkä työmarkkinat pysty vastaamaan kasvavan työvoiman asettamiin vaatimuksiin. Maailmassa oli yli 204 miljoonaa työtöntä vuonna 2015.

TAVOITTEENA ON

- täysi ja tuottava työllisyys ja säällinen työ kaikille, myös nuorille ja vammaisille.
- sama palkka samanarvoisesta työstä.
- edistää käytäntöjä, jotka tukevat yrittäjyyttä, luovuutta ja innovointia.
- lopettaa pakkotyö ja ihmiskauppa.
- lopettaa lapsityö kaikissa muodoissaan, erityisesti lapsisotilaiden värväminen ja käyttö.
- suojata työelämän oikeuksia ja taata turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille, erityisesti naisille ja epävarmassa työsuhteessa oleville.

ABC-koonti

Kirjoita isolle paperille tai taululle otsikoksi **"Ihmisarvoisen työn aakkoset"** sekä aakkosten kirjaimet. Työskentelyssä tarvitaan kyniä.

Kirjatkaa kullakin kirjaimella alkavia seikkoja, jotka mielestään liittyvät ihmisarvoiseen työhön. Samaan kirjaimen kohdalle voidaan kirjata useita asioita.

Tuuliviiri

Työskentelyssä käytettävät väitteet:

- Suomessa kaikki saavat saman palkan samasta työstä.
- Yrittäjyys tuntuu houkuttevalta uravaihtoehdolta.
- Minä voin vaikuttaa lapsityön lopettamiseen.
- Naiset ja miehet ovat työelämässä tasa-arvoisia.
- Epävarma työsuhde on tulevaisuudessa normaali tilanne.

1. Merkitse tilasta yksi seinä osoittamaan vastausta 'samaa mieltä'. Merkitse vastakkainen seinä osoittamaan vastusta 'eri mieltä'.
2. Suunnanhaku: Osallistujat nousevat seisomaan ja ottavat kantaa ääneen kerrottuun väitteeseen. Mielenpide ilmaistaan kääntymällä sitä seinää kohti, mitä mieltä on. Myös väli-ilmansuuntiin kääntyminen on sallittua.
3. Perustelupuuska: Kun kaikki ovat kääntyneet, aloitetaan yhteinen keskustelu perusteluista, jotka täsmentävät kääntymissuuntaa. Mikäli perustelupuuska saa muiden osallistujien mielipiteen vaihtumaan, kääntyvät he muuttuneen mielipiteen mukaiseen suuntaan.

9 KESTÄVÄÄ TEOLLISUUTTA, INNOVAATIOITA JA INFRA- STRUKTUUREJA

9 KESTÄVÄÄ TEOLLISUUTTA, INNOVAATIOITA JA INFRASTRUKTUUREJA

Yli 4 miljardia ihmistä elää ilman internetiä. Näistä yli 90 % asuu kehittyvissä maissa. Suomessakin ilman internetiä elää satoja tuhansia ihmisiä.

TAVOITTEENA ON

- edistää laajamittaista ja kestävä teollistumista, sekä nostaa merkittävästi teollisuuden osuutta työllistäjänä.
- tehostaa luonnonvarojen käyttöä ja lisätä ympäristöystävällisten teknologioiden käyttöönottoa.
- tukea kehitysmaiden omaa teknologista kehitystä, tutkimusta ja innovaatioita.
- tarjota yhtäläinen ja edullinen Internetin käyttömahdollisuus.

Infrastrukturi = yhteiskunnan toiminnan mahdollistavat palvelut ja rakenteet, kuten liikenneverkosto (tiet, rautatiet jne.), jäte- ja vesihuolto ja kansalaisten sähköiset palvelut

Teollisuus = tuotanto, jossa luonnonvaroista tai kierrätysmateriaaleista tuotetaan ihmiselle tavaroita ja muita hyödykkeitä (ruokaa, vaatteita jne.)

Innovaatio = jokin kokonaan uusi tai selkeästi aiemmastaan parannettu tuote, palvelu tai keksintö

Terveisiä tulevaisuuteen

Työskentelyssä tarvitaan kyniä ja paperia. Jos osallistujat työskentelevät sähköisesti, varataan laitteet.

Erilaisten sosiaalisten, kulttuuristen, taloudellisten ja ekologisten haasteiden ratkaisemiseksi on kehitetty monenlaisia keksintöjä ja innovaatioita.

Jos esittelisit 2100- tai 3000-luvulla eläville tulevaisuuden ihmisille keksintöjä, jotka nykyään helpottavat elämäämme ja ratkaisevat joitain kestäväen kehityksen ongelmia, minkä valitsisit?

Kyseessä voi olla konkreettinen esine (esim. aurinkolaturi), materiaali (esim. Lyocell), yhteistoiminta (esim. järjestö) tai sovellus (esim. Wikipedia).

Kuvita ja kerro keksinnöstä! Mikä tekee keksinnöstä innovaation? Mieti mitä kaikkea ja miten tarkkaan sinun tulisi kuvailla, jotta tulevaisuuden ihminen ymmärtää, mistä on kyse?

Riippuvuuskartta

Työskentelyssä tarvitaan tulostettuja riippuvuuskarttoja bit.ly/agendakortit9-1 sekä laitteita ja verkkoyhteys videon katsomiseen ja tiedonhakuun.

Video perustuu Leonard E. Readin esseeseen, jossa väitetään olevan epätodennäköistä, että kukaan to-della tuntisi lyijykynän koko tarinan.

Video lyijykynän matkasta:
bit.ly/agendakortit9-2

Videon suomennos:
bit.ly/agendakortit9-4

1. Katsokaa lyijykynän matkasta kertova video.
2. Pienryhmät valitsevat jonkin heille tutun tuotteen, kuten kännykän, vaateen tai jalkapallon.
3. Pienryhmät täyttävät riippuvuuskartan siitä, mitä luonnonvaroja, työvoimaa, infrastruktuuria ja teollisuuden ratkaisuja esineen valmistus on vaatinut.
4. Onko kartoissa asioita, joita tulisi parantaa? Mitä tapahtuisi, jos kartasta poistaisi jonkin tällaisen tekijän (esim. halpatyövoima). Millä sen voisi korvata? Mitä vaikutuksia muutoksella olisi tuotetta valmistavaan tahoon tai sitä tekeviin ihmisiin? Entä jos tuotanto tapahtuisi Suomessa? Pohtikaa globaaleja hyötyjä ja haittoja.

10 ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN

10 ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN

Eriarvoisuus ilmenee yhteiskunnassa useilla eri ulottuvuuksilla. Se näkyy esimerkiksi tuloeroissa, terveydessä, syrjäytymisessä, hyvinvoinnin ja elämään tyytyväisyyden kokemuksissa, koulutuksessa ja uskossa tulevaisuuteen. Eriarvoistumisen taustalla olevat tekijät voivat olla pitkien kehityskulkujen seurausta tai yllättäviä äkillisiä tapahtumia. Eriarvoisuuden ulottuvuudet ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa ja vaikuttavat myös yhteiskuntarauhaan.

TAVOITTEENA ON

- ettei sukupuoli, uskonto tai varallisuus vaikuta siihen, millaista palvelua tai millaisen koulu- ja työpaikan kukin meistä voi saada.
- kehitysavun ja suorien investointien rohkeampi kohdentaminen alueille, joissa avun tarve on suurinta.
- ihmisten turvallisen ja vastuullisen siirtolaisuuden sekä vapaan liikkuvuuden parantaminen.

Totta vai tarua?

Työskentelyssä tarvitaan kyniä ja tulostetut versiot kyselystä:
bit.ly/agendakortit10-1

1. Vastaa seuraaviin väitteisiin

- Maahanmuuttajien on helppo saada työtä Suomessa.
Totta vai tarua?
- Taloudellinen hyvinvointi ei vaikuta suomessa terveydelliseen hyvinvointiin.
Totta vai tarua?
- Sukunimi voi vaikuttaa merkittävästi työnsaantiin Suomessa.
Totta vai tarua?
- Esteettömyys liikuntarajoitteisille toteutuu Suomessa lähes aina hyvin.
Totta vai tarua?
- Suomen viranomaiset osaavat käyttää selkokieltä hyvin, ja siihen on kaikissa kunnissa selvä ohjeistus.
Totta vai tarua?

2. Valitse yksi edellä olevista kysymyksistä ja perustele vastauksesi.

Eriarvoisuuden vastustajat

Työskentelyssä tarvitaan
tulostettuja profiilisivuja:
bit.ly/agendakortit10-2

1. Osallistujat täyttävät oman sivunsa Eriarvoisuuden vastustaja -profiilin.
2. Vastaukset käydään yhdessä keskustellen läpi. Mitkä vastaukset herättivät eniten uusia ajatuksia eriarvoisuuden vastaisesta taistelusta?
3. Osallistujat suunnittelevat yhteisen arkkivihollisen ja sen vastaisen visuaalisen taistelusuunnitelman, jossa hyödynnetään osallistujien tuotosten elementtejä tiimityön hengessä.

11 KESTÄVÄT KAUPUNGIT JA YHTEISÖT

11 KESTÄVÄT KAUPUNGIT JA YHTEISÖT

Maailman väestöstä valtaosa asuu kaupungeissa. Uudet ajatukset, tuotteet ja tavat toimia eli innovaatiot syntyvät usein ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Näin kaupungistuminen tarjoaa työpaikkoja, tuottaa vaurautta ja jalostaa kulttuureita.

TAVOITTEENA ON

- taata kaikille turvallinen ja edullinen asunto ja peruspalvelut sekä parantaa slummi-alueita.
- lisätä kestävästä kaupungistumisesta ja mahdollisuuksia osallistamaan asuinyhdyksien suunnitteluun sekä hallintoihin kaikissa maissa.
- tehostaa hankkeita maailman kulttuuri- ja luontoperinnön suojelemiseksi.
- tukea kaupunkialueiden ja maaseudun välisiä positiivisia taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä yhteyksiä.

Lähiympäristöni

Työskentelyyn tarvitaan laitteita, joilla on mahdollisuus käyttää karttasivustoa.

Tutki kartalta, sitä aluetta jossa liikut yleensä vapaa-aikanasi.

- Mikä kohta alueessa ilahduttaa sinua?
- Mikä kohta alueessa on sinusta epämiellyttävä tai turvaton?
- Missä alueen kohdissa on helppoa liikkua? Entä vaikeaa?

Lähialuetutkimus

- Työskentelyyn tarvitaan
- lähialueen karttoja tulostettuna
 - punaisia ja vihreitä kyniä

1. Pari / ryhmä haastattelee sovitun määrän lähialueen asukkaita. Perustelut kirjataan ylös.
 - Mikä kohta tässä alueessa ilahduttaa sinua? (merkitään vihreällä)
 - Mikä kohta tässä alueessa on sinusta epämiellyttävä tai turvaton? (merkitään punaisella)
2. Saadut tulokset sijoitetaan samaan karttaan ja tuloksista keskustellaan.

12 VASTUULLISTA KULUTTAMISTA

12 VASTUULLISTA KULUTTAMISTA

Kestävän talouskasvun saavuttaminen vaatii ekologisen jalanjäljen pienentämistä kulutus- ja tuotantotapojen muuttamisen kautta.

TAVOITTEENA ON

- saavuttaa luonnonvarojen kestävä ja tehokas käyttö.
- puolittaa maailmanlaajuinen ruokajätteen määrä jälleenmyyjä- ja kuluttajatasolla sekä vähentää ruokahävikkiä tuotanto- ja jakeluketjuissa.
- varmistaa ympäristön kannalta kestävä kemikaalien ja jätteiden käsittely.
- vähentää jätteiden syntymistä ennaltaehkäisyn, kierrätyksen ja uudelleenkäytön keinoin.
- kannustaa erityisesti suuria ja kansainvälisiä yhtiöitä ottamaan käyttöön kestävät käytännöt.

Vastuullisen kulutuksen ideataulukko

Työskentelyssä tarvitaan post it -lappuja ja kyniä. Valmistele kuvan mukainen taulukko esim. suurelle paperille tai valkotaululle.

HELPPO TOTEUTTAA,
PIENI HYÖTY

HELPPO TOTEUTTAA,
SUURI HYÖTY

TYÖLÄS TOTEUTTAA,
PIENI HYÖTY

TYÖLÄS TOTEUTTAA,
SUURI HYÖTY

1. Ideoikaa erilaisia tapoja kuluttaa vastuullisemmin. Ideat voivat liittyä esim. lähimatkailuun, kierrätykseen ja uudelleenkäyttöön, haitallisten jätteiden käsittelyyn tai ruokahävikkiin. Yksi idea kirjataan yhdelle post it -lapulle.
2. Sijoittakaa ideat taulukkoon sen mukaisesti, onko idea mielestänne helppo / työläs toteuttaa, ja onko idean vaikuttavuus suuri / pieni.

Välttämättömät valinnat

Työskentelyssä tarvitaan post it -lappuja ja kyniä.

1. Yhteinen keskustelu: Maailmassa on ihmisiä, jotka elävät alle kahdella eurolla päivässä. He elävät äärimmäisessä köyhyydessä.
2. Hajaannutaan ryhmiin ja pohditaan, mihin kaikkeen välttämättömään perheillänne kuuluu rahaa. Mikä on välttämätöntä, ja mitä ilman pystyisin elämään?
3. Jokainen ryhmä tuo omat välttämättömät tarpeensa yhteiselle seinälle erillisillä post it -lapuilla. Ohjaaja yhdistää samat laput päällekkäin. Kuinka monta välttämätöntä asiaa jää jäljelle?

13 ILMASTO- TEKOJA

13 ILMASTOTEKOJA

Ilmastonmuutoksessa on kyse ilmasto-meri-ekosysteemijärjestelmän muutoksesta. Vaikka lämpötilan nousulla on vaikutuksia, vielä tärkeämpi on muutos maailman sadet-jakaumassa. Kuivuus yhdistettynä haihtu-mista lisäävään lämpenemiseen vaikuttaa dramaattisesti ihmisten elinolosuhteisiin, veden saatavuuteen ja mahdollisuuksiin tuottaa ravintoa kasvavalle ihmiskunnalle. Suurimmat taloudelliset ja inhimilliset tappiot liittyvätkin sään ääri-ilmiöihin.

TAVOITTEENA ON

- parantaa kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin riskitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin.
- lisätä tietoisuutta tehokkaasta ilmastonmuutokseen liittyvästä suunnittelusta ja hallinnasta.
- integroida ilmastonmuutosta koskevat toimenpiteet kansallisiin strategioihin.

Mistä olisit valmis luopumaan?

Työskentelyssä tarvitaan kyniä ja tulostettu janapohja:
bit.ly/agendakortit13-1

Merkitse janalle, kuinka helppoa sinun olisi luopua alla olevista asioista.

- muovipussit kaupassa
- lentokoneella matkustaminen
- tuotteiden tilaaminen ulkomailta
- ulkomaalaiset lihatuotteet
- yksityisautolla matkustaminen
- avokadot ym. muut tuontihedelmät
- pikamuoti

Ilmastotekoja

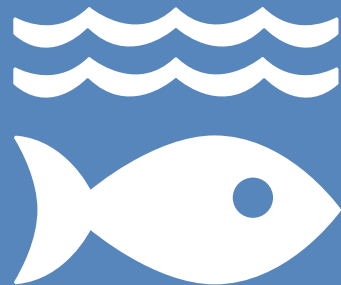
Työskentelyssä tarvitaan materiaaleja oman ilmastoteon suunnitteluun ja tulostettava taustatietopaketti aiheeseen tutustumista varten bit.ly/agendakortit13-2.

1. Osallistujat äänestävät voidaanko alla olevilla ilmastoteoilla
 - saavuttaa haluttuja tuloksia?
 - onko niitä mahdollista realistisesti toteuttaa?

Ilmastolakot
Bensiininverotus
Puiden istutus
Kasvisruokapäivät
Aineettomat lahjat

2. Suunnittele 5 oman arkesi ilmastotekoa, joihin voisit sitoutua.

14 VEDENALAINEN ELÄMÄ

14 VEDENALAINEN ELÄMÄ

Merten tilaa ja rannikkoekosysteemien luonnon monimuotoisuutta heikentävät erityisesti ylikalastus, ilmastonmuutos, saastuminen ja rannikkoalueiden rehevöityminen. Vesistöjen rehevöityminen johtaa muun muassa veden samenessen, vesikasvien lisääntymiseen ja vesistöjen umpeenkasvuun. Rehevöityminen johtuu pääasiassa maataloudessa käytettyjen lannoitteiden valumisesta vesiin sekä käsittelemättömistä jätevesistä. Arvioiden mukaan ilman ehkäiseviä toimenpiteitä 20 % suurista meriekosysteemeistä tulee kärsimään rehevöitymisestä vuonna 2050.

TAVOITTEENA ON

- ehkäistä merten saastumista erityisesti maalla tapahtuvien toimintojen vaikutuksesta, kuten meriin päätyvien jätteiden ja ravinnekuormituksen kautta.
- suojella rannikko- ja merialueiden ekosysteemejä.
- säännellä kalastusta.
- löytää kestäviä tapoja käyttää merellisiä luonnonvaroja.

Muovin matka

Työskentelyssä tarvitaan punaisia ja vihreitä post it -lappuja ja kyniä.

Kirjoitetaan taululle valmiiksi otsikot

- Laitan roskakoriin.
- Vien kierrätyspisteelle.
- Jätän maahan.

1. Suurin osa muoviroskasta päättyy kaatopaikoille, joissa niiden maatuminen kestää jopa 50 vuotta ja joista ne voivat vuotaa saasteita maaperään ja vesistöihin.

Maahan jätetty muoviroskasta päättyy usein tuulen mukana puroihin ja jokiin. Meriin päättyy vuosittain noin 8 miljoona tonnia muovia. On arvioitu, että vuonna 2050 merissä on enemmän muovia kuin kaloja.

Kirjoita punaisille post it -lapuille 5 käyttämäsi tuotetta, jotka sisältävät muovia. Yksi tuote per lappu.

2. Sijoita lappusi sen mukaan mitä tuotteille tapahtuu, kun et enää tarvitse niitä.
3. Kirjaa vihreille lapuille, millä kunkin muovituotteen voisi korvata (esim. metalliset kestopillit). Aseta punaiset laput niitä vastaavien vihreiden lappujen viereen.

Pinnan alla

Työskentelyssä tarvitaan paperia, värikyniä, lehtiä, saksia ja teippiä.

1. Lue osallistujille alla oleva lyhyt tarina "Päivä valaan matkassa".

Olet saanut kyvyn hengittää veden alla ja päässyt päiväksi vanhan valaan matkaan. Ihastelette yhdessä meressä olevia ihmeitä ja kauniita asioita. Valas on kuitenkin jollain lailla masentunut. Pinnan alla ei näytä tänään samalta kuin ennen. Sinuakin ihmetyttää moni asia. Mikä oikein on pielessä?

2. Luodaan valasta masentanut, merenpinnan alainen näkymä.
3. Luodaan toinen kuva, joka esittää valaan toivomaa aikaisempaa ja toivottavasti myös tulevaisuuden näkymää pinnan alta.

15 MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ

15 MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ

Luonnon monimuotoisuus kaventuu hälyttävällä vauhdilla. Esimerkiksi koralliriutat ovat vaarassa kadota kokonaan vuoteen 2050 mennessä. Useat kasvi- ja eläinlajit ovat vaarassa hävitä elinympäristön monimuotoisuuden kadotessa. Myös salametsästys sekä eläinten osien ja kasvien kauppa vaarantavat monia lajeja.

TAVOITTEENA ON

- suojella maaekosysteemejä.
- edistää metsien kestäväää käyttöä.
- taistella aavikoitumista vastaan.
- pysäyttää luonnon monimuotoisuuden katoaminen.
- estää uhanalaisten lajien kuoleminen sukupuuttoon.
- lopettaa salametsästys.

15 MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ

Monimuotoisuus vaalii elämää - testaa tietosi

Työskentelyssä tarvitaan
tulostettu Maanpäällinen elämä
-tietovisa ja sen vastaukset
bit.ly/agendakortit15-1

Tietovisan voi toteuttaa myös
sähköisesti. Kahoot! aiheesta:
bit.ly/agendakortit15-2

15 MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ

1. Vastaa Maanpäällinen elämä -tietovisaan.
2. Tarkista oikeat vastaukset tarkistus-
lomakkeesta.

Eliöistä ekosysteemeiksi

Työskentelyssä tarvitaan laitteita,
verkkoyhteys, kyniä ja paperia

Maanpäälliseen elämään kuuluu paljon erilaisia ekosysteemejä ja kokonaisuuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi metsät, suot, korallit, eläimet, kasvit, sademetsät, viidakot, aavikot ja vuoristot.

1. Valitaan yksi maanpäällisen elämän ekosysteemi tai kokonaisuus.
2. Laaditaan tietovisa -tyyppinen kysymyspatteristo valitusta aiheesta. Ryhmät voivat tehdä tietovisan eri aiheista.
3. Pidetään tietovisa muille.

16 RAUHA, OIKEUS JA HYVÄ HALLINTO

16 RAUHA, OIKEUS JA HYVÄ HALLINTO

Osa maailman valtioista nauttii kestävästä rauhasta ja vauraudesta, kun toiset ovat ajautuneet väkivallan ja konfliktien kierteeseen. Yksittäisten sotien määrä on kasvanut 25 % 1950-luvusta, mutta taisteluissa kuolleiden määrä on laskenut merkittävästi.

TAVOITTEENA ON

- vähentää merkittävästi kaikkia väkivallan muotoja ja niihin liittyviä kuolemantapauksia kaikkialla.
- lopettaa kaikki lapsiin kohdistuva pahoinpitely, hyväksikäyttö, ihmiskauppa sekä lasten kiduttaminen.
- vähentää korruptiota ja lahjontaa, kehittää vastuullisia ja läpinäkyviä instituutioita kaikilla tasoilla.
- varmistaa joustava ja kaikkia koskeva päätöksenteko sekä taata julkinen tietojen saanti ja turvata jokaisen perusvapaudet.
- edistää ja panna täytäntöön syrjinnän vastaisia lakeja.

Liikennevalot

Työskentelyssä tarvitaan tulostettavat liikennevalopohjat ja kyniä.

Liikennevalopohja:
bit.ly/agendakortit16-1

Jotta rauhan ja oikeudenmukaisuuden tavoite saavutettaisiin, pohtikaa millaiset teot, ajatukset, asenteet, toiminnot jokaisen ihmisen ja maailman valtioiden tulisi:

- Lopettaa
- Jatkaa ja edelleen kehittää
- Aloittaa kokonaan uutena?

Miksi punaisen ja vihreän valon asiat eivät nykyisin vielä toteudu?

Rauhan profiili

Työskentelyssä tarvitaan tyhjiä papereita tai tulostetut ominaisuuspohjat.

Ominaisuuspohja:
bit.ly/agendakortit16-2

1. Osallistujat työskentelevät yksin, pareittain tai pienissä ryhmissä. Heitä pyydetään listaamaan paperille 10 yksilön ominaisuutta ja 10 valtion ominaisuutta, jotka edistävät rauhaa ja oikeudenmukaisuutta.
2. Listataan syitä, joiden vuoksi kyseinen ominaisuus ei mahdollisesti toteudu. Mikä estää kyseistä rauhaa edistävää ominaisuutta?
3. Osallistujat luovat ihannekuvan ihmisestä, joka edistää rauhan ja oikeudenmukaisuuden periaatteita sekä ihannekuvan valtiosta, joka toimii samoin. Keskustelkaa millaisin konkreettisin teoin pääsemme lähemmäs ihannetta.

17 YHTEISTYÖ JA KUMPPANUUS

17 YHTEISTYÖ JA KUMPPANUUS

Maailman väkiluku vuonna 2019 on noin 7,7 miljardia. Maailmassa on 195 valtiota. Valtioista 193 on YK:n jäseniä eli sitoutuneita Agenda 2030 -tavoitteisiin. Taiwan ja Vatikaanivaltio eivät ole YK:n jäseniä.

TAVOITTEENA ON

- tukea vahvemmin kestäväen kehityksen toimeenpanoa, maailmanlaajuisista yhteistyötä ja globaalia kumppanuutta.
- taloudellisesti vähiten kehittyneiden maiden nostaminen köyhyydestä kehitysrahoituksella. Tämä tarkoittaa rikkaimpien maiden tukea kehitysmaille.
- tukea kestäväen kehityksen toimeenpanoa rahoituksellisesti, teknologialla, valmiuksien kehittämisellä, yhdenvertaisen kaupan kehittämisellä sekä pureutumalla järjestelmien ongelmiin.
- saada yhteiskunnan kaikki eri toimijat tekemään yhteistyötä tavoitteiden eteen.

Vaikuttamisen kivet

Työskentelyssä tarvitaan erivärisiä papereita, kyniä ja teippiä.

1. Leikkaa paperista kolme eri muotoista kiveä.
2. Jokaisella on mahdollista vaikuttaa maailman tulevaisuuteen ja Agenda 2030 -tavoitteiden toteutumiseen esimerkiksi omalla ruokavaliolla, kulutustottumuksilla tai matkustusmuodoilla.

Pohdi ja kirjoita kiviin erilaisia vaikuttamisen ja valintojen keinoja eri näkökulmista.

- Millä tavalla sinä voit vaikuttaa?
- Miten koulusi voi vaikuttaa?
- Millä keinoin valtiot voivat vaikuttaa?

3. Vie ajatuksesi yhteiseen vaikuttamisen kivikasaan. Pohdi onko sinun kivesi edeltävää kiveä kannatteleva vai tuleeko edellisen kiven päälle.

Kuusi hattua

Edward De Bonon kehittämä roolipeli, jossa kukin osallistuja edustaa määriteltyä näkökulmaa eli väriä.

Työskentelyssä tarvitaan näkökulmien kuvaukset tulostettuna.

Näkökulmien kuvaukset:
bit.ly/agendakortit17-1

1. Palataan pistetyöskentelykortin vaikuttamisen kiviin. Jos ette ole tehneet pistetyöskentelyä, tehkää se ensin.
2. Ohjaaja jakaa osallistujat pienryhmiin.
3. Ryhmä valitsee vaikuttamisen kivistä yhden.
4. Ryhmä keskustelee aiheesta eri väristen hattujen näkökulmista. Kaikilla ryhmäläisillä on päässään samanvärinen hattu eli keskustelun näkökulma on kaikilla sama. Keskustellaan kaikki kuusi eriväristä hatua läpi.
5. Kun ryhmä on saanut käsiteltäviä eri näkökulmat vaihtakaa kiveä eli aihetta.

